

Rättshjälpslagen

(1996:1619)

- *Sammanställning av intressant praxis* -

version 2

Domstolsverket

FÖRORD

Den 1 december 1997 trädde en ny rättshjälpslag i kraft. Den viktigaste förändringen i förhållande till den tidigare rättshjälpslagen var att den statliga rättshjälpen blev subsidiär i förhållande till rättsskyddet i privata försäkringar.

Nu när lagen varit i kraft ett par år har regeringen uppdragit åt Domstolsverket att göra en utvärdering och en allmän översyn av den nya rättshjälpslagen (Ju2000/2090/DOM). Uppdraget, som efter Domstolsverkets förordnande utförs av undertecknad utredare med juristen Susanne Bagge som sekreterare och med biträde av en arbetsgrupp, skall redovisas till regeringen senast den 1 oktober 2001.

Som ett led i översynen har avgöranden som kan belysa tillämpningen av den nya rättshjälpslagen tagits fram och ställts samman i denna promemoria. Urvalet har gjorts av Susanne Bagge när det gäller domstolsavgöranden och av avdelningsdirektören vid Rättshjälpsnämnden, Eva Danell Forsberg, när det gäller avgöranden från Rättshjälpsnämnden till och med september månad 2000 och av Susanne Bagge för tiden därefter. Ordföranden i Rättshjälpsnämnden, f d kammarrättspresidenten Björn Orrhede, har granskat första versionen av sammanställningen. Sammanställningen innehåller inga analyser av de återgivna avgörandena. Analyserna kommer i stället att finnas i den kommande redovisningen. Sammanställningen gör inte heller anspråk på att vara helt komplett. Det kommer att finnas möjlighet att komplettera sammanställningen allt eftersom praxis utvecklas.

Den första versionen av denna promemoria omfattade avgöranden som meddelats t.o.m. december månads utgång 2000. Denna version har kompletterats med avgöranden från första halvåret 2001. Observera att nya avgöranden har placerats sist under respektive avsnitt.

Gävle i september 2001

Karl-Axel Bladh

Susanne Bagge

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
1. RÅDGIVNING	3
2. DÖDSBO	6
3. BEHOV AV BITRÄDE	7
4. RIMLIGHETSBEDÖMNING	8
5. RÄTTSHJÄLP I FÖRHÅLLANDE TILL RÄTTSSKYDD - BORDE-REGELN	12
6. BODELNING	18
7. ÄKTENSKAPSSKILLNAD OCH UNDERHÅLL TILL BARN	18
8. HANDLÄGGNING UTOMLANDS - ÄVEN KONVENTIONSÄRENDEN	24
9. NÄRINGSIDKARE	26
10. RÄTTSHJÄLPSAVGIFT/JÄMKNING	31
11. 100-TIMMARSREGELN	31

1. RÅDGIVNING

Lagtext: 2 § Rättshjälp får beviljas i en rättslig angelägenhet om förutsättningarna i 6-8 §§ är uppfyllda.

För att rättshjälp skall beviljas krävs att rådgivning enligt 4 § har lämnats i angelägenheten i minst en timme, om inte sådan rådgivning är uppenbart obehövlig eller det finns något annat särskilt skäl.

1.1.

Nummer: RH 1998:25

Domstol: Hovrätten för Västra Sverige

Avgörandedatum: 98-03-17

Lagrum: 2 § 2 st rättshjälpslagen

Sammanfattning: Kravet på rådgivning i den nya rättshjälpslagen

Skadestånd i anledning av brott. För att rättshjälp skall kunna beviljas krävs att i angelägenheten lämnats minst en timmes rådgivning. Om rådgivning är uppenbart obehövlig eller det finns något annat särskilt skäl, kan rättshjälp beviljas även om rådgivning inte lämnats.

Som skäl för aktuell reglering har i förarbetena angetts att rådgivning kan vara meningsfull som inledning till ett rättshjälpsärende för att den rättssökande skall få en första översiktlig information om vad som kan komma att krävas av honom i t.ex. bevishänseende och en ungefärlig uppfattning om kostnaderna. I det aktuella målet väcktes frågan om skadestånd efter att brottmålsprocessen hade avslutats. Skadeståndsskyldigheten fastställdes i brottmålsdomen men skadeståndsbelopp angavs inte. Ett flertal tvistefrågor kunde direkt konstateras. Inledande rådgivning från ett nytt ombud (på samma advokatbyrå) kunde inte anses ha varit uppenbart obehövlig. Något annat skäl att avstå rådgivning förelåg inte. Som tingsrätten har funnit kunde ansökan om rättshjälp inte bifallas.

1.2.

Nummer: RH 1998:29

Domstol: Göta hovrätt

Avgörandedatum: 98-03-24

Lagrum: 2 § 2 st och 9 § 1 st rättshjälpslagen

Sammanfattning: Fråga om rättshjälp där sökanden har rättskyddsförsäkring som dock inte omfattar den rättsliga angelägenheten. Tillika fråga om rådgivning vore uppenbart obehövlig eller inte obligatorisk av annan särskild anledning.

Mål rörande klander av bodelning. Rättsskyddet omfattade inte den rättsliga angelägenheten. Rådgivning hade inte lämnats. Sökanden hade som skäl för underlåtenheten anfört att motparten gett in stämningensansökan utan att först tillskriva sökanden. Domstolsverket an-

såg med hänsyn till att rådgivning skall underlåtas endast i undantagsfall att de av käranden anförda skälen inte var av den tyngd att rådgivning inte behövde lämnas i ärendet. Hovrätten fann mot bakgrund av vad Domstolsverket anført och med hänsyn till vad som i övrigt framkommit att rådgivning inte kunde anses vara uppenbart obehövlig.

1.3.

Beslut nummer: 363/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-05-27

Lagrum: 2 § 2 st rättshjälpslagen

Fråga om sökandens bosättning utomlands utgjorde hinder mot att lämna rådgivning. - Ansökan om rättshjälp i angelägenheter rörande äktenskapsskillnad, underhållsbidrag till barn, vårdnad och umgänge med barn. Rådgivning hade inte lämnats i ärendena. Rättshjälpsnämnden fann att det förhållandet att den rättssökande befann sig i Tyskland inte var tillräckligt för att medge undantag från kravet på rådgivning eftersom att rådgivning i sådant fall också kunde ske per telefon eller skriftligen.

1.4.

Beslut nummer: 682/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-12-07

Lagrum: 2 § 2 st rättshjälpslagen

Fråga om rådgivning var uppenbart obehövlig i ärende rörande fastställande av faderskap för underårigt barn där socialnämnden företagit utredning. - Till följd av socialnämndens skyldigheter att utreda faderskapsfrågan samt att företräda barnet i ärendet fann Rättshjälpsnämnden att modern hade mycket begränsade möjligheter att disponera över processföringen. Med hänsyn härtill framstod enligt Rättshjälpsnämndens bedömning rådgivning som uppenbart obehövlig. Rättshjälp kunde således beviljas i angelägenhet rörande fastställande av faderskap utan hinder av att rådgivning inte hade lämnats.

1.5.

Beslut nummer: 51/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-02-28

Lagrum: 2 § 2 st rättshjälpslagen

Fråga om rådgivning då de rättssökande var bosatta i Serbien och saken rörde indrivning av underhållsbidrag i utlandet enligt New York-konventionen. Den jugoslaviska domen var inte omedelbart verkställbar utan landsministeriet i Belgrad hade gjort en framställan

till försäkringskassans utlandskontor i Stockholm om fastställelse av underhållsbidrag till barnen i Sverige. Det svenska ombudet hade ingen direkt kontakt med de rättssökande utan denna sköttes av det förmedlande organet i den mottagande staten. - Rättshjälpsnämnden fann med hänsyn till omständigheterna att rådgivning var uppenbart obehövlig i ärendena.

1.6.

Beslut nummer: 163/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-09-11

Lagrum: 2 § 2 st rättshjälpslagen

Sommaren 1998 fick en man rådgivning i två timmar. I mars 2000 ansökte mannen på nytt om rättshjälp i samma tvist angående en rörelse. Av ansökan framgick att rådgivning inte hade lämnats inför den nya ansökan med motiveringen att ombudet redan var väl insatt i ärendet. Både Rättshjälpsmyndigheten och Rättshjälpsnämnden av-slog ansökningsen. Som skäl för avslag angavs den tid som förflutit sedan den tidigare ansökan om rättshjälp gavs in samt vad som i övrigt framkommit.

1.7.

Beslut nummer: 211/00

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-10-23

Lagrum: 2 § 2 st rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp dels i angelägenhet rörande verkställighet av beslut rörande umgänge med barn, dels i angelägenhet rörande vårdnad om barn. Sökanden ansåg rådgivning vara uppenbart obehövlig eftersom det var klart att talan måste väckas vid domstol. Rättshjälpsnämnden delade Rättshjälpsmyndighetens bedömning att rådgivning inte kunde anses ha varit uppenbart obehövlig och fast-ställde det överklagade beslutet.

1.8.

Beslut nummer: 216/00

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-10-23

Lagrum: 2 § 2 st rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp för att få ett faderskapserkännande undanröjt. Sökanden ansåg att han var väl insatt i ärendets handläggning och att rådgivning därför var uppenbart obehövlig. Rättshjälpsnämnden fann att kravet på lämnad rådgivning innebär att klienten skall betala viss del av arbetet. Inom ramen för rådgivning kan ansökningar eller inlagor upprättas för klientens räkning. Då det inte framkommit att rådgivning varit uppenbart obehövlig eller att det fanns annat särskilt

skäl till varför rådgivning inte har lämnats fastställdes Rättshjälpsnämnden den överklagade beslutet.

1.9.

Beslut nummer: 46/2001

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 01-03-12

Lagrums: 2 § 2 st rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i angelägenhet rörande ekonomiskt bistånd till personlig assistent enligt LSS. Sökanden var förståndshandikappad och uppgifterna i ärendet kom från ett kooperativ dit han var knuten. Rättshjälpsnämnden fann med hänsyn till vad som upplysts om sökandens personliga förhållanden att rådgivning var uppenbart obehövlig. Rättshjälp kunde således beviljas utan hinder av att rådgivning inte hade lämnats.

Se även under rubriken ÄKTENSKAPSSKILLNAD (s. 19 nr 7.1. NJA 1999 s. 149 I)

2. DÖDSBO

Lagtext: 6 § Rättshjälp får beviljas en fysisk person vars ekonomiska underlag enligt 38 § inte överstiger 260 000 kr.

Rättshjälp får även beviljas ett dödsbo om det finns synnerliga skäl. I 14 § finns bestämmelser om övergång av rättshjälp till dödsbo.

2.1.

Nummer: RH 1999:40

Domstol: Hovrätten för Västra Sverige

Avgörandedatum: 98-07-27

Lagrums: 6 § 2 st och 7 § 1 st rättshjälpslagen

Sammanfattning: Ansökan av dödsbo, som företräds av boutredningsman, om rättshjälp har lämnats utan bifall eftersom dödsboet har ansetts kunna tillvarata sin rätt genom boutredningsmannen och därför inte ha behov av juridiskt biträde.

Dödsbo hade förpliktigats att betala skadestånd uppgående till ett belopp som översteg dödsboets medel. Eftersom utmätning av dödsboets tillgångar hade skett med stöd av den överklagade domen saknade dödsboet medel att täcka boutredningsmannens kostnader. Hovrätten ansåg att dödsboet genom boutredningsmannen kunde ta tillvara sin rätt i den rättsliga angelägenheten och att behov av biträde därför inte förelåg.

3. BEHOV AV BITRÄDE

Lagtext: 7 § Rättshjälp får beviljas om den rättssökande behöver juridiskt biträde utöver rådgivning och detta behov inte kan tillgodoses på annat sätt.

Rättshjälp får inte beviljas i sådana angelägenheter där hjälp genom offentlig försvarare eller offentligt biträde kan komma i fråga.

3.1.

Beslut nummer: 523/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-08-31

Lagrum: 7 § 1 st rättshjälpslagen

Fråga om behov av juridiskt biträde i angelägenhet rörande fastställande av faderskap då modern ej medverkar i utredningen och någon tilltänkt fader ej var känd. - Utredning rörande faderskapet pågick och fadern var ej känd. Mot bakgrund av detta fann Rättshjälpsnämnden att behov av juridiskt biträde inte kunde anses föreligga eftersom barnets behov av biträde för närvarande kunde tillgodoses genom den utredningsskyldighet som åligger socialnämnden.

3.2.

Beslut nummer: 69/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-02-22

Lagrum: 7 § rättshjälpslagen

Fråga om behov av juridiskt biträde i ärende rörande vårdnad om barn mm. - Då samarbetsamtal fortfarande pågick genom socialförvaltningens försorg fann såväl Rättshjälpsmyndigheten som Rättshjälpsnämnden att behov av juridiskt biträde åtminstone för närvarande inte förelåg.

3.3.

Nummer: 129/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörandedatum: 00-06-19

Lagrum: 7 § 1 st rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i angelägenhet rörande skadereglering angående överfallsskada m.m. Rättskyddsförsäkringen gäller inte för personskadereglering. Försäkringen gäller emellertid om tvist uppkommer. Med hänsyn härtill förelåg inget behov av biträde i ärendet utöver rådgivning. Också fråga om rättshjälp i samband med ansökan om ersättning från Brottsoffermyndigheten. Inte heller i denna del fann Rättshjälpsnämnden att det förelåg behov av juridiskt biträde utöver rådgivning. Överklagandet lämnades utan bifall. De båda ad-

vokaterna i Rättshjälpsnämnden var skiljaktiga och biföll överklagandet.

3.4.

Nummer: 210/00

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörandedatum: 00-10-23

Lagrum: 7 § 1 st rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i angelägenhet rörande ersättning för behandlingsskada. Rättshjälpsnämnden ansåg att särskilda skäl förelåg med hänsyn till den höga medicinska invaliditeten och till svårigheterna att beräkna inkomstförlusten då sökanden hade varit egen företagare.

Se även under rubriken DÖDSBO (s.6 nr 2.1 RH 1999:40)

4. RIMLIGHETSBEDÖMNING

Lagtext: 8 § Rättshjälp får beviljas endast om det med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse, tvisteföremålets värde och omständigheterna i övrigt är rimligt att staten bidrar till kostnaderna.

4.1.

Nummer: NJA 1999 sid. 465

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 99-06-22

Lagrum: 8 § rättshjälpslagen

Rubrik: Fråga om tillämpning av 8 § rättshjälpslagen

Rättshjälp i ett mål om enskilt anspråk i anledning av brott som avskilts från brottmålet för handläggning som särskilt mål. Skadeståndet avsåg en bil som värderats till ca 130 000 kr och som inte återlämnats till ägaren. Sökanden var svarande i målet. HD:s majoritet (tre justitieråd): Avskiljande av en talan om enskilt anspråk kräver att en fortsatt gemensam handläggning skulle medföra väsentliga olägenheter. Normalt har detta sin bakgrund i oklarheter beträffande skadeståndsskyldighetens omfattning. Även i de fall då skadeståndsskyldigheten grundas på brott får det anses vara av allmänt intresse att frågorna handläggs effektivt och rättssäkert även efter avskiljande och att den som talan riktas mot därför vid behov skall kunna beviljas rättshjälp. Detta innebär inte att 8 § aldrig skulle utgöra hinder mot att bevilja rättshjälp efter att enskilt anspråk avskilts. Förutom fall då tvisteföremålets värde är ringa kan det finnas skäl att avslå ansökan på den grunden att rättshjälpssökandens talan framstår som utsiktlös eller att han medvetet försvårar handläggningen i målet. Av handlingarna framgår inte att det förelåg sådana omständigheter som kunde ge anledning att avslå ansökan med stöd av 8 §. Då förutsättningar även i övrigt förelåg att bevilja ansökan bifölls överklagandet.

Skiljaktiga (två justitieråd): Det ena justitierådet fann att frågan om skadeståndets storlek syntes, såvitt kunde bedömas, vara förhållandevis enkel att avgöra. Det var därför inte rimligt att staten bidrog till kostnaderna. Rättshjälp borde därför inte beviljas. Det andra justitierådet instämde i majoritetens uppfattning att det inte fanns skäl att avslå med stöd av 8 §. Justitierådet fann dock att tvistefrågan, såvitt kunde bedömas, var av enkel beskaffenhet. Behov av biträde förelåg därför inte. Ansökan borde därför avslås med stöd av 7 §.

4.2.

Nummer: Ö 416-00

Domstol: Hovrätten över Skåne och Blekinge

Avgörandedatum: 00-05-15

Lagrum: 8 § rättshjälpslagen

Fråga om bl.a. bestämmelsen i 8 § rättshjälpslagen utgör hinder mot att bevilja sökanden rättshjälp p.g.a. hans påstående om att käranden velat betala med "svarta pengar". Förarbetena nämner att det inte är rimligt med rättshjälp för angelägenheter som har samband med större ekonomiska transaktioner som inte kan sägas ha med sökandens vardagliga välfärd att göra. I lagrådsremissen nämns som exempel tvister om återbetalning av "svarta pengar" som betalats för hyresrätt. Vidare anges i förarbetena att i angelägenheter som rör spekulation, lyxbetonade föremål och transaktioner i gränslandet mellan tillåtet och otillåtet finns det möjligheter att med stöd av rimlighetsregeln underlåta att bevilja rättshjälp.

Enbart det förhållandet att sökanden gjorde gällande att käranden hade velat betala med "svarta pengar" kunde inte utgöra anledning att avslå hans ansökan om rättshjälp. Det hade inte heller i övrigt framkommit omständigheter som borde föranleda att rättshjälp vägrades med stöd av 8 § rättshjälpslagen.

I 13 § rättshjälpslagen anges att rättshjälp inte får beviljas den som är eller har varit näringsidkare i en angelägenhet som har uppkommit i näringsverksamheten om det inte finns särskilda skäl med hänsyn till verksamhetens art och begränsade omfattning, hans eller hennes ekonomiska och personliga förhållanden och omständigheterna i övrigt. Bedömningen blir dock en annan när frågan om beviljande av rättshjälp angår samma omständigheter som den bakomliggande tvist vilken rättshjälpsansökan avser, dvs. om sökanden skall anses vara näringsidkare. I sådana fall bör det komma i fråga att avslå begäran om rättshjälp endast om det föreligger särskilda skäl (RÅ 1986 ref. 114 och RH 1997:80). Sådana skäl kan vara att de omständigheter som sökanden åberopar utan vidare framstår som oriktiga eller av annan anledning kan lämnas utan avseende. Sådana skäl framgår inte av tillgängliga handlingar. Med hänsyn till anförda och sökandens ekonomiska och personliga förhållanden bifölls ansökan om rättshjälp.

4.3.

Nummer: Ö 2580/00

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 00-06-13

Lagrum: 8 § rättshjälpslagen

Rättshjälp i mål avseende enskilt åtal med brottsrubriceringen grov förolämpning. Förarbetena anger att möjligheterna till rättshjälp i angelägenheter som gäller enskilt åtal skall vara mycket begränsade. En bedömning görs om det med hänsyn till den rättsliga angelägenhetens art, betydelse och omständigheterna i övrigt är rimligt att staten bidrar till kostnaderna. Hovrätten fann att den med hänsyn till den ifrågavarande angelägenhetens art och betydelse och omständigheterna i övrigt inte var rimligt att staten bidrog till kostnaderna för att parten skulle kunna utföra sin talan. Beslutet att bevilja rättshjälp upphävdes.

4.4.

Beslut nummer: 494/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-08-31

Lagrum: 8 § rättshjälpslagen

Rättshjälpsnämnden fann det inte rimligt att staten bidrog till kostnaderna i ett ärende rörande skadestånd p g a förtal i tryckt skrift. I ärendet framkom att Pressens Opinionsnämnd hade funnit att Dagens Nyheter brutit mot god publicistisk sed genom publicering av den aktuella artikeln. Två ledamöter var skiljaktiga och ville bevilja rättshjälp.

4.5.

Beslut nummer: 600/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-10-12

Lagrum: 8 § rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i angelägenhet rörande borgensåtagande. Sökanden hade ingått borgen för ett lån i annans förvärvsverksamhet. Rättshjälpsnämnden fann med beaktande av angelägenhetens art samt omständigheterna i övrigt att det inte kunde anses rimligt att staten bidrog till kostnaderna i ett ärende rörande borgensåtagande.

4.6.

Beslut nummer: 677/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-12-07

Lagrum: 8 § rättshjälpslagen

Fråga om det var rimligt att återigen bevilja rättshjälp i angelägenhet rörande vårdnad om barn. Den rättssökande hade den 9 mars 1998 av tingsrätten beviljats rättshjälp i samma angelägenhet och tingsrätten hade den 17 mars 1998 meddelat dom i målet. I domen tillerkändes sökanden yrkat umgänge med barnet. Avsikten med den nya rättshjälpsansökan var att nu ansöka om överföring av vårdnaden då motparten vägrade medge umgänge i enlighet med vad som beslutats. - Rättshjälpsnämnden, som därvid frångick Domstolsverkets medgivande att rättshjälp skulle beviljas, fann det inte rimligt att staten bidrog till kostnaderna då frågan om vårdnad nyligen varit föremål för rättslig prövning. Rättshjälp beviljades inte.

4.7.

Beslut nummer: 58/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-02-01

Lagrum: 8 § rättshjälpslagen

Fråga om det var rimligt att bevilja rättshjälp i angelägenhet rörande hävande av köp av fritidsbåt. Köpeskillingen uppgick till cirka 90 000 kr, vilket i förhållande till de defekter som enligt den rättssökande upptäckts på båten efter köpet var alldeles för högt. Försäkringsbolaget hade avböjt att bevilja rättsskydd i angelägenheten då han tecknat försäkringen en vecka efter köpet. - Rättshjälpsnämnden, som gjorde samma bedömning som Rättshjälpsmyndigheten, fann med hänsyn till angelägenhetens art att det inte var rimligt att staten bidrog till kostnaderna.

4.8.

Beslut nummer: 169/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-04-12

Lagrum: 8 §, 32 § 6 p, 35 § rättshjälpslagen (rättshjälpens upphörande)

Barn ansökte om rättshjälp i angelägenheter rörande jämkning av underhållsbidrag. Efter besked från försäkringsbolaget att barnen inte omfattades av moderns hemförsäkring beviljades rättshjälp. De rättssökande beviljades därefter rättsskydd i angelägenheten. Fråga om rättshjälpens upphörande då det med hänsyn till omständigheterna inte längre var rimligt att staten bidrog till den rättssökandes kostnader. Tillika fråga om återbetalning av rättshjälpskostnaderna då rättshjälpen upphörde på denna grund. - Rättshjälpsnämnden fann det

inte längre rimligt att staten bidrog till kostnaderna i ärendena då barnen numera även beviljats rättsskydd i samma angelägenhet. Rättshjälpsnämnden förordnade om rättshjälpens upphörande enligt 32 § 6 p rättshjälpslagen. Den bestämmelse om rättshjälpens upphörande som tillämpades samt bestämmelsen om återbetalningsskyldighet har sin motsvarighet i 1972 års rättshjälpslag. I enlighet med den praxis som bildats på grundval av den lagen fann Rättshjälpsnämnden att de rättssökandes återbetalningsskyldighet av rättshjälpskostnaderna borde begränsas till motsvarande rättshjälpsavgifterna. Överstigande belopp stannade på staten.

5. RÄTTSHJÄLP I FÖRHÅLLANDE TILL RÄTTSSKYDD - BORDE-REGELN

Lagtext: 9 § Rättshjälp får inte beviljas, om den rättssökande har en rättsskyddsförsäkring eller något annat liknande rättsskydd som omfattar angelägenheten.

Om den rättssökande saknar rättsskydd enligt första stycket men med hänsyn till sitt försäkringsskydd i övrigt eller sina ekonomiska och personliga förhållanden borde ha haft ett sådant skydd, får rättshjälp beviljas endast om det finns särskilda skäl med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse för den rättssökande.

5.1.

Nummer : NJA 1999 sid. 712

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 99-11-19

Lagrum: 9 § 2 st rättshjälpslagen

Rubrik: Den som är beroende av försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen och saknar egendom värd att försäkra har inte ansetts ha anledning att teckna försäkring med rättsskydd. Rättshjälp har beviljats.

Sökanden var helt beroende av försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen för sitt uppehälle. Han saknade egendom värd att försäkra. Således har sökanden inte haft anledning teckna hemförsäkring. Avsaknad av försäkringsskydd hade därmed inte betydelse för prövningen av rättshjälpsfrågan. Överklagandet bifölls.

5.2.

Nummer: NJA 2000 sid. 400

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 00-07-13

Lagrum : 9 § 1 st rättshjälpslagen

Sökanden hade en rättsskyddsförsäkring som hade kunnat utnyttjas för den pågående tvisten och som hade ersatt hennes kostnader i målet upp till 100 000 kr. I motiven anges uttryckligen att det inte behöver införas någon möjlighet att få rättshjälp när den som har rätts-

skyddsförsäkring har utnyttjat denna upp till försäkringens maximibelopp. Dock skall rättshjälp kunna beviljas, om rättsskyddsförsäkringen är mindre omfattande än normalt och detta inte beror på den rättssökandes eget val.

Sökanden hade utnyttjat rättsskyddsförsäkringen för den pågående tvisten och försäkringen hade ersatt hennes kostnader i målet upp till 100 000 kr. Omständigheterna var sådana att rättshjälp inte skulle beviljas i angelägenheten.

5.3.

Nummer: RH 1998:26

Domstol: Göta hovrätt

Avgörandedatum: 98-03-09

Lagrum: 9 § 2 st rättshjälplagen

Sammanfattning: Fråga om en person som avtjänar fängelsestraff och saknar bostad under kortare tid, varunder hans bohag är magasinerat, borde ha haft försäkring med rättsskyddsmoment; även fråga om bedömningen av den sökandes ekonomiska och personliga förhållanden vid prövningen om rättshjälp skall beviljas.

Hovrätten delade Domstolsverkets bedömning och beviljade sökt rättshjälp. Ansökan avsåg avskilt tvistemål. Sökanden saknade såväl hemförsäkring som övrigt försäkringsskydd. Sökanden som hade en inkomst på drygt 100 000 kr efter avdrag för underhållsskyldighet för tre barn kunde inte hänföras till den grupp personer som normalt anses ha förmåga att försäkra sig. Sökandens personliga förhållanden bl.a. nyligen efter avtjänat straff fått bostad, var sådana att han inte borde haft rättsskyddsförsäkring. Sökanden omfattades därmed inte av borde-regeln. Då övriga förutsättningar för att bevilja rättshjälp var uppfyllda beviljades rättshjälp.

5.4.

Nummer: RH 1999:94 I och II

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 99-08-30

Lagrum: 9 § rättshjälplagen

Sammanfattning: Rättshjälp har inte ansetts kunna beviljas trots att sökandena utnyttjat sina respektive rättsskyddsförsäkringar upp till dess maximala belopp.

Hovrätten fann att sökanden hade en rättsskyddsförsäkring som omfattade den i målet aktuella angelägenheten. Försäkringsskyddet ansågs ha normal omfattning. Vid sådant förhållande fick rättshjälp inte beviljas, trots utnyttjande av försäkring upp till maximala beloppet.

5.5.

Nummer: RH 1998:64

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 98-09-09

Lagrum: 9 § rättshjälpslagen

Sammanfattning: Fråga om en person, som har ådragit sig skulder till följd av bl.a. spelberoende och som helt saknat försäkringskydd, med hänsyn till sina ekonomiska och personliga förhållanden borde ha haft en rättsskyddsförsäkring. - Hinder har inte ansetts föreligga mot att bevilja rättshjälp.

Ansökan rättshjälp i mål om återvinning. En ansökan om betalningsföreläggande om 85 000 kr jämte ränta och ersättning för kostnader hade bifallits av kronofogdemyndigheten och sökanden ansökte om återvinning vid tingsrätt. Hovrätten konstaterade att sökanden inte haft något försäkringskydd. När det gällde den samlade bedömningen av ekonomiska och personliga förhållanden gjorde hovrätten följande bedömning. Hovrätten godtog uppgiften att sökanden till följd av överenskommelser med fordringsägare haft begränsade belopp för egen del. Hovrätten ifrågasatte om sökanden hade ett hem i ordets egentliga mening. Förhållandena i övrigt liknade de som beskrivs i förarbetena. Sökanden hade under ca. ett års tid levt under socialt pressande förhållanden. Hon hade fått hjälp och stöd av socialförvaltningen bl.a. med bostad. Bohaget och övriga tillgångar var av ringa ekonomiskt värde. Hon hade nyligen genomgått en separation. Även om hon hamnat i belägenheten på grund av en i viss mån särpräglad händelse - hennes spelberoende - liknade hennes förhållanden de som beskrivs i förarbetena. Vid en samlad bedömning ansåg hovrätten att sökanden levt under sådana ekonomiska och personliga förhållanden att det inte rimligen kunnat krävas att hon skaffat sig ett rättsskydd. Bestämmelsen i 9 § 2 st hindrade således inte beviljande av rättshjälp. Inte heller i övrigt förelåg hinder mot beviljande.

5.6.

Nummer: Ö 38/00

Domstol: Hovrätten för Övre Norrland

Avgörandedatum: 00-03-08

Lagrum: 9 § 2 st rättshjälpslagen

Rättshjälp i angelägenhet rörande vårdnad om barn och barns boende. Sökanden har uppgett att han upptäckt att han av förbiseende inte förlängt sin hemförsäkring. Hovrätten fann att sökanden med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden borde haft rättsskyddsförsäkring. Målet rörde emellertid vårdnad om barn och barns boende. Med hänsyn härtill, motpartens inställning och övriga omständigheter förelåg särskilda skäl att bevilja rättshjälp.

5.7.

Nummer: Ö 12/00

Domstol: Hovrätten för Övre Norrland

Avgörandedatum: 00-03-14

Lagrum: 9 § 2 st rättshjälpslagen

Rättshjälp i angelägenhet rörande barns boende m.m. Sökanden saknade försäkringsskydd före den 14 december 1999. Hon levde på studielån och var försörjningsskyldig mot två barn. Hennes ekonomiska underlag uppgick till drygt 50 000 kr. Med sådant underlag kunde hon inte hänföras till en grupp som normalt kunde anses ha förmåga att försäkra sig. Hennes personliga förhållanden i övrigt var inte heller sådana att hon bort ha försäkringsskydd. Bestämmelsen i 9 § 2 st utgjorde därmed inget hinder att bevilja rättshjälp. Inte heller i övrigt förelåg hinder mot att bifalla hennes ansökan.

5.8.

Besluts nummer: 355/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörandedatum: 98-05-27

Lagrum: 9 § rättshjälpslagen

Det förhållandet att en vårdnadshavare p g a sina personliga och ekonomiska förhållanden borde ha haft rättsskyddsförsäkring ansågs av Rättshjälpsnämnden inte utgöra hinder mot att bevilja ett underårigt barn rättshjälp i angelägenhet rörande fastställande av faderskap. Hinder mot rättshjälp förelåg inte heller i övrigt.

5.9.

Beslut nummer: I. 405/1998, II. 157/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: I. 98-06-22, II 00-08-22

Lagrum: 9 § rättshjälpslagen

I.

Fråga om rättshjälp i angelägenhet rörande hävande av köp av personbil alternativt nedsättning av köpeskilling. Den omtvistade personbilen hade förvärvats från en bilfirma i utlandet för att sedan omgående vidareförsäljas i Sverige. Någon rättsskyddsförsäkring som gällde för den aktuella tvisten hade inte tecknats. - Rättshjälpsnämnden fann med hänsyn till sökandens innehav av personbil att han borde ha haft en rättsskyddsförsäkring som omfattade den aktuella angelägenheten. Rättshjälp beviljades inte.

II.

Fråga om krav på rättsskyddsförsäkring vid tvist i anledning av köp av husbil som var avställd. - Rättshjälpsnämnden fann med hänsyn till att angelägenheten avsåg en tvist i anledning av köp av motorfordon och med hänsyn till sökandens försäkringsskydd i övrigt samt till övriga omständigheter att han borde ha haft rättsskyddsförsäkring.

Särskilda skäl för att bevilja rättshjälp hade inte framkommit. Rättshjälp beviljades inte.

5.10.

Beslut nummer: 485/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-08-17

Lagrum: 9 § rättshjälpslagen

Fråga om det förhållandet att ett underårigt barn omfattades av vårdnadshavarens försäkring utgjorde hinder att bevilja rättshjälp i angelägenhet rörande underhållsbidrag. - Enligt 9 § rättshjälpslagen föreligger hinder att bevilja rättshjälp om den rättssökande har en rättsskyddsförsäkring eller annat liknade rättsskydd som omfattar angelägenheten. Rättshjälpsnämnden fann med hänsyn till att barnet omfattades av en sådan rättsskyddsförsäkring att rättshjälp inte kunde beviljas.

5.11.

Beslut nummer: 478/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-08-17

Lagrum: 9 § rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i angelägenhet rörande fel i fastighet. Rättshjälpsnämnden fann inte omständigheten att sökanden trodde att en försäkring som tecknats för en annan fastighet även omfattade den i angelägenheten aktuella fastigheten utgjorde skäl att medge undantag från kravet på rättsskyddsförsäkring. Sökanden borde således haft en rättsskyddsförsäkring och något särskilt skäl att ändå bevilja henne rättshjälp förelåg inte.

5.12.

Beslut nummer: 623/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-11-09

Lagrum: 9 § rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i tvist rörande köp av häst. - Rättshjälpsnämnden fann att ägaren av ridhästen med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden borde ha haft rättsskydd och att det inte förelåg några särskilda skäl att ändå bevilja rättshjälp i angelägenheten.

5.13.

Beslut nummer: 683/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-12-07

Lagrum: 9 § rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i angelägenhet rörande skadeståndskrav mot bostadsrättsförening p g a fukt- och mögelskador i lägenheten. Fråga om bostadsrättsinnehavare förutom hemförsäkring även borde ha haft försäkring som omfattade bostadsrätten. - Rättshjälpsnämnden fann att sökanden borde ha haft sådan försäkring samt att det inte förelåg särskilda skäl med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse att ändå bevilja rättshjälp.

5.14.

Nummer: NJA 2001 sid. 135

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 01-03-19

Lagrum: 9 § 2 st rättshjälpslagen

Rubrik: Särskilda skäl har ansetts föreligga att i mål om umgänge bevilja rättshjälp för svaranden, som borde ha haft försäkring med rättsskydd som omfattat angelägenheten.

Ansökan om rättshjälp i mål om umgänge med barn. Tingsrätten hade avslagit sökandens ansökan om rättshjälp. Hovrätten hade beviljat rättshjälp och Domstolsverket hade överklagat beslutet. Högsta domstolen fann att sökanden hade inkomster som uppgick till omkring 11 000 kr per månad, bestående av ekonomiska bidrag från det allmänna, bl.a. socialbidrag. Enligt 6 b § socialtjänstlagen kan emellertid socialbidrag utgå även för hemförsäkring. Med hänsyn till detta borde sökanden ha skaffat sig rättsskydd. Frågan är då om det förelåg särskilda skäl att bevilja rättshjälp med hänsyn till angelägenhetens art och betydelse för sökanden. Högsta domstolen gjorde följande bedömning. Mål om umgänge - liksom mål om vårdnad - avser viktiga frågor angående barnens rätt, som är av största betydelse inte bara för barnets rätt utan även för föräldrarna. Det kan i normalfallet inte anses rimligt att en part i en sådan tvist av ekonomiska skäl skall behöva avstå från juridiskt biträde och därmed tvingas föra sin talan själv. Detta gäller särskilt om parten är svarande i rättegången och motparten dessutom erhållit rättshjälp. I målet hade mannen, som beviljats rättshjälp, väckt talan mot sökanden. Tvisten kunde inte anses vara en enkel beskaffenhet. Högsta domstolen fann att det var tydligt att sökanden behövde företrädas av ett juridiskt biträde för att kunna ta till vara sina intressen. Särskilda skäl att bevilja henne rättshjälp förelåg därför och Domstolsverkets överklagande lämnades därför utan bifall.

6. BODELNING

Lagtext: 10 § Rättshjälp får inte beviljas

8. i en angelägenhet som rör bodelning i annat fall än vid klander av bodelning.

6.1.

Nummer: RH 2000:79

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 00-11-30

Lagrum: 10 § 8. rättshjälpslagen

Sammanfattning: Talan om jämkning av bodelning har jämställts med klander av bodelning vid tillämpningen av rättshjälpslagen

Den rättsliga angelägenhet i vilken rättssökande sökt rättshjälp får anses röra bodelning. Enligt bestämmelsernas ordalydelse skulle rättshjälp därmed inte kunna komma i fråga. Syftet med bestämmelsen är emellertid, enligt vad som framgår av förarbetena, att utesluta rättshjälp vid förrättandet av bodelning och själva bodelningsförfarandet i övrigt. Ett yrkande om jämkning av ett mellan två parter upprättat avtal rörande bodelning fyller samma funktion som en klander-talan. Båda processerna avser att få till stånd en ändring av innehållet i en redan förrättad bodelning. Mot denna bakgrund bör talan om jämkning jämnas med klander av bodelning vid tillämpning av rättshjälpslagens bestämmelser. Rättshjälp skall därför beviljas i den aktuella angelägenheten.

6.2.

Nummer: Ö 688-00

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 00-03-28

Lagrum: 10 § 8. rättshjälpslagen

Betalningsföreläggande i enlighet med avtal benämnt "deling etter samboerforhold" överlämnat från kronofogdemyndigheten till tingsrätt. I målet var inte fråga om någon förrättningsanslutning med upplösning av äktenskap eller samboförhållande utan ett fordringsmål som handlades i allmän domstol enligt rättegångsbalkens regler. På grund härav och då inte heller i övrigt har framkommit skäl emot beviljande av rättshjälp bifölls ansökan.

7. ÄKTENSKAPSSKILLNAD OCH UNDERHÅLL TILL BARN

Lagtext: 11 § Rättshjälp får beviljas endast när det finns särskilda skäl i en angelägenhet som

1. rör äktenskapsskillnad och därmed sammanhängande frågor,
2. rör underhåll till barn.

7.1.

Nummer: NJA 1999 sid. 149

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 99-03-30

Rubrik: Fråga om förutsättningarna för beviljande av rättshjälp i mål om äktenskapsskillnad mm. (I-III).

I.

Rådgivning hade inte förekommit. Det fanns inte anledning att anta att en rådgivning skulle få någon betydelse för beslutet att erhålla skilsmässa från maken eftersom det med beaktande av svårigheterna att få kontakt med maken för att delge stämningsansökan inte kunde antas att rådgivning skulle ha bidragit till att få till stånd en gemensam ansökan. Detta förhållande utgjorde emellertid inte tillräckliga skäl för undantag. Det fanns inte anledning utgå ifrån annat än att sökanden hade behov av upplysningar om på vilka grunder och hur snabbt äktenskapsskillnad kunde vinnas, vilken bevisning som kunde erfordras, regler för vårdnad och hur svårigheter att få kontakt med maken kunde mötas. Med hänsyn till detta borde rådgivning ha skett och det hade inte funnits skäl att underlåta rådgivning. Hinder för att bevilja rättshjälp förelåg därför.

II.

Betänketidsmål som skulle handläggas enligt svensk lag. Sökanden var asylsökande. Det fanns inte några barn i äktenskapet. Målet hade således endast obetydlig påverkan av internationellt inslag. Inga ytterligare rättsliga komplikationer framgick av handlingarna. Det förhållandet att maken inte omedelbart medgivit äktenskapsskillnad föranledde inte heller att målet kunde anses vara komplicerat. Mot bakgrund härav täckte rådgivningsinstitutet väl behovet av biträde. Svårigheter med svenska språket borde i första hand lösas med hjälp av tolk. Vad som i övrigt framkommit om situationen föranledde inte heller att rättshjälp borde beviljas.

III.

Ansökan gavs in i samband med muntlig förberedelse. Maken medgav samtliga sökandens yrkanden i målet vid förberedelsesammanträdet. Om ansökan hade gjorts vid talans väckande borde rättshjälp ha beviljats. Den omständigheten att den ingavs först vid muntlig förberedelse borde inte utgöra hinder under förutsättning att nedlagt arbete var så omfattande att särskilda skäl att bevilja rättshjälp kunde anses föreligga. Sökanden hade uppgett att ombudet ägnat sex timmar inkl. två timmars rådgivning åt ärendet. Av den lämnade redogörelsen framgick att maken motsatt sig kraven när ombudet framfört dem skriftligt. Det fick därför godtas att ombudet lagt ned ett icke obetydligt arbete på förberedelsen. Domstolsverket hade inte ifrågasatt nödvändigheten av vidtagna åtgärder eller den angivna tidsåtgången. Omfattningen på arbetsinsatsen fick därför godtas. Den biträdesinsats som krävdes i angelägenheten hade därmed en sådan

omfattning att det kunde anses föreligga särskilda skäl. På grund härav borde ansökan om rättshjälp beviljas.

7.2.

Nummer: RH 1998:66

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 98-01-28

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Sammanfattning: Rättshjälp har beviljats sedan makar som ansökt om gemensam äktenskapsskillnad och gemensam vårdnad om barn därefter har blivit oense i vårdnadsfrågan.

Parterna som gett in en gemensam ansökan om äktenskapsskillnad m.m. var numera oense i vårdnadsfrågan. På grund av detta fick målet antas kräva en mer omfattande biträdesinsats än vad som är normalt i mål om äktenskapsskillnad. Med hänsyn härtill förelåg det särskilda skäl att bevilja rättshjälp.

7.3.

Nummer: RH 1998:9

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 98-02-04

Lagrum: 11 § 1 rättshjälpslagen

Sammanfattning: Särskilda skäl att bevilja rättshjälp i mål om äktenskapsskillnad har ej ansetts föreligga.

Varken det förhållandet att sökanden var av utländsk härkomst eller att hennes make saknade känd adress innebar att målet kunde anses komplicerat. Makarna saknade barn under 18 år, vilket torde medföra att eventuellt tvistiga frågor var begränsade. Hovrätten fann att förhållandena i målet inte påkallade en så omfattande biträdesinsats att det var motiverat att, med frångående av huvudregeln, bevilja rättshjälp.

7.4.

Nummer: RH 1998:33

Domstol: Hovrätten över Skåne och Blekinge

Avgörandedatum: 98-03-12

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Sammanfattning: Särskilda skäl att bevilja rättshjälp i mål om äktenskapsskillnad och därmed sammanhängande frågor har inte ansetts föreligga då saken inte är mer komplicerad än att den kan komma att lösas med en biträdesinsats som inte överstiger fem timmars arbete inklusive rådgivning i två timmar.

Särskilda skäl att bevilja rättshjälp i mål om äktenskapsskillnad kan enligt förarbetena vara att förhållandena är mer komplicerade än normalt och att de därför kräver en större biträdesinsats än den tidigare äktenskapsskillnadstaxan för mål med betänketid, dvs. mer än

fem timmars arbete inkl två timmars rådgivning. Av vad sökanden anfört framgick inte att saken var mer komplicerad än att den - trots att de förelåg en tvist angående boendet - kunde lösas inom den angivna ramen. Särskilda skäl för beviljande av rättshjälp förelåg därför inte vid tidpunkten för prövningen.

7.5.

Nummer: RH 1998:96

Domstol: Hovrätten för Nedre Norrland

Avgörandedatum: 98-12-22

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Sammanfattning: Särskilda skäl att bevilja rättshjälp i angelägenhet rörande äktenskapsskillnad och därmed sammanhängande frågor har inte ansetts föreligga.

Parterna var ense om vad som skall gälla under betänketiden, men inte beträffande tid efter äktenskapsskillnaden. Tingsrätten avslog begäran om rättshjälp men påtalade särskilt att om parternas förhållanden efter betänketidens utgång skulle visa sig kräva en mer omfattande juridisk insats, kunde frågan om rättshjälp omprövas. Hovrätten anslöt sig till tingsrättens bedömning att det vid tidpunkten för prövningen inte förelåg skäl att bevilja rättshjälp.

7.6.

Nummer: Ö 1754-99

Domstol: Hovrätten över Skåne och Blekinge

Avgörandedatum: 00-01-28

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Ansökan om äktenskapsskillnad var gemensam. Däremot förelåg oenighet i fråga om barnens boende och tvist i underhållsfrågan. Hovrätten fann att det - trots den gemensamma ansöknings om äktenskapsskillnad - förelåg sådan oenighet mellan makarna att målet kunde komma att kräva en mer omfattande insats från biträdets sida. Det förelåg därför särskilda skäl att bevilja rättshjälp. På grund härav och då förutsättningar för rättshjälp även i övrigt var uppfyllda bifölls ansökan.

7.7.

Nummer: Ö 6343-00

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 00-10-30

Lagrum: 11 § 2. rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i mål rörande underhållsbidrag. Yrkandet om underhållsbidrag avsåg såväl standardtillägg som barnens grundbehov. Domstolsverket som hade yttrat sig till hovrätten i målet ansåg inte att det framkommit något som gjorde att det fanns anledning att anta att förhållandena var mer komplicerade än vad som normalt var

fallet när parterna inte kunde komma överens. Det förelåg därför inte skäl att bevilja rättshjälp enligt Domstolsverkets uppfattning. Hovrätten lämnade ansökan utan bifall på de av Domstolsverket anförda skälen.

7.8.

Beslut nummer: 679/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-12-07

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Fråga om särskilda skäl för rättshjälp i angelägenhet rörande äktenskapsskillnad. Den rättssökandes kunskaper i svenska språket var bristande. Motparten var bosatt i f d Jugoslavien och någon kontakt med motparten hade inte ägt rum sedan 1974. - Rättshjälpsnämnden, som gjorde samma bedömning som Rättshjälpsmyndigheten, fann att vad som framkommit inte gav anledning anta att förhållandena var mera komplicerade än normalt eller att de krävde en mer omfattande juridisk hjälp. Rättshjälp beviljades inte.

7.9.

Beslut nummer: 227/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-06-18

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Fråga om särskilda skäl för rättshjälp då sökanden åberopade att saken var mer komplicerad än normalt p g a att utöver yrkandet om äktenskapsskillnad tillkom frågor såsom besöksförbud och ev. en begäran om att egendom skulle sättas under särskild förvaltning. - Rättshjälpsnämnden, som delade Rättshjälpsmyndighetens bedömning, fann ej att förhållandena var mer komplicerade än normalt eller åtminstone för närvarande krävde en mer omfattande juridisk hjälp. Därmed fick rättshjälp inte beviljas.

7.10.

Beslut nummer: 401/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-12-06

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Fråga om rättshjälp i angelägenhet rörande äktenskapsskillnad. Tvisten innefattade även vårdnad om barn, umgängesrätt, underhållsbidrag, kvarboende mm. Inom äktenskapet hade misshandel ägt rum. Samarbetssamtal hade ägt rum utan resultat. - Rättshjälpsnämnden fann med hänsyn till att frågan om vårdnad om barn m.m. var tvistig samt övriga omständigheter att det fanns särskilda skäl att bevilja rättshjälp.

7.11.

Beslut nummer: Ö 1238-01

Instans: Svea hovrätt

Avgörande datum: 01-03-15

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i samband med äktenskapsskillnad. I tingsrätten yrkade sökanden att tingsrätten förordnade om kvarboenderätt. Frågan var tvistig. Hovrätten fann att eftersom det förelåg en reell tvist i frågan om kvarboenderätt kunde en mer omfattande biträdesinsats förväntas krävas. Dessutom kunde sökandens rädsla för motparten antas medföra en större svårighet att tillvarata sina intressen än normalt. Med hänsyn till detta fann hovrätten att det förelåg särskilda skäl att bevilja rättshjälp.

7.12.

Beslut nummer: Ö 743-01

Instans: Hovrätten över Skåne och Blekinge

Avgörande datum: 01-05-29

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i mål om äktenskapsskillnad där det även förelåg tvist i frågan om kvarsittningsrätt. Hovrätten fann att sökanden haft biträde som redan krävt fyra timmars arbete och hovrätten fann inte skäl att ifrågasätta behovet av de redovisade åtgärderna. Ytterligare arbetsinsatser bedömdes erforderliga. Med hänsyn till detta fann hovrätten att vad som anges i förarbetena till rättshjälpslagen om att det i regel finns skäl att bevilja rättshjälp om angelägenheten kräver mer omfattande juridisk hjälp bedömas som uppfyllt. Till detta kom att sökandens personliga förhållanden är sådana att det framstår som angeläget att rättshjälp beviljas henne. Hovrätten beviljade därför sökanden rättshjälp.

7.13.

Beslut nummer: Ö 1209-01

Instans: Hovrätten över Skåne och Blekinge

Avgörande datum: 01-06-19

Lagrum: 11 § 1. rättshjälpslagen

Ansökan om äktenskapsskillnad. Hovrätten fann att eftersom såväl frågan om kvarsittningsrätt till bostaden som frågan om barnens stadigvarande boende utgjorde tvistiga frågor förelåg särskilda skäl att bevilja rättshjälp.

8. HANDLÄGGNING UTOMLANDS - ÄVEN KONVENTIONSÄRENDEN

Lagrum: 11 § Rättshjälp får beviljas endast när det finns särskilda skäl i en angelägenhet som

5. skall behandlas utomlands, utom i fall som avses i 21 §.

12 § Den som inte är svensk medborgare och som varken är eller tidigare har varit bosatt i Sverige får beviljas rättshjälp endast om angelägenheten skall behandlas i Sverige och det finns särskilda skäl. I en angelägenhet som skall behandlas utomlands får rättshjälp beviljas endast om den rättssökande är bosatt i Sverige. Under förutsättning av ömsesidighet kan regeringen förordna att medborgare i en viss främmande stat och den som, utan att vara medborgare i den staten, är bosatt där skall vara likställd med svensk medborgare i fråga om rättshjälp.

21 § I en angelägenhet som skall behandlas utomlands får rättshjälp beviljas om saken gäller ett brott mot den rättssökande som motsvarar brott enligt 6 kap. brottsbalken och den rättssökande har behov av någon av de förmåner som anges i 22 §.

8.1.

Beslut nummer: 608/1998

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 98-10-12

Lagrum: 11 § 5 p. rättshjälpslagen

Fråga om särskilda skäl för rättshjälp i angelägenhet rörande verkställighet av svensk dom om underhållsbidrag till maka under åberopande av rätt till rättshjälp enligt Luganokonventionen. - Rättshjälpsnämnden fann att den rättssökande i enlighet med Luganokonventionen kunde erhålla rättshjälp i det land där verkställigheten av domen begärdes. Särskilda skäl för rättshjälp ansågs inte föreligga.

8.2.

Beslut nummer: 49/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-02-01

Lagrum: 11 § 5 p. rättshjälpslagen

Sökanden sökte rättshjälp i en angelägenhet rörande skadestånd p g a fel begånget av norska domstolsväsendet. Påstående om att sökanden blivit åtalad och dömd för ett brott som han inte hade utlämnats för. Sökanden gjorde gällande att detta var ett handlande i strid mot specialitetsprincipen och att han skulle föra talan i Europadomstolen. Rättshjälpsnämnden fann att särskilda skäl för rättshjälp inte förelåg för talan vid Europadomstolen.

8.3.

Beslut nummer: 54/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-02-01

Lagrum: 12 § rättshjälpslagen, 35 § rättshjälpsförordningen

Fråga om utländska medborgare som var bosatta utomlands hade rätt till rättshjälp i angelägenhet som skulle handläggas i Sverige. - Rättshjälpsnämnden fann att de rättssökande såsom polska medborgare i enlighet med regeringens förordnande var likställda med svenska medborgare i fråga om rättshjälp i Sverige. Särskilda skäl för rättshjälp erfordrades således inte för att bevilja dem rättshjälp i den aktuella angelägenheten. Hinder mot rättshjälp förelåg inte heller i övrigt. Rättshjälp beviljades.

8.4.

Beslut nummer: 371/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-11-01

Lagrum: 11 § 5 p rättshjälpslagen

Fråga om särskilda skäl för rättshjälp i ärende rörande återförande av barn från Tyskland enligt Haag-konventionen. - Rättshjälpsnämnden fann att särskilda skäl för rättshjälp inte förelåg i ärendet då fråga var om verkställighet och överflyttning av barn enligt Haagkonventionen och det enligt konventionen fanns möjlighet att erhålla rättshjälp i det aktuella landet.

8.5.

Beslut nummer: 395/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-12-06

Lagrum: 11 § 5 p rättshjälpslagen

Rättshjälpsnämnden fann inte särskilda skäl föreligga för att bevilja rättshjälp i ett ärende rörande omhändertagande av barn eftersom handläggning skulle ske utomlands i ett land (Norge) där sökanden hade möjlighet att beviljas rättshjälp i angelägenheten.

8.6.

Beslut nummer: 194/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-05-10

Lagrum: 11 § 5 p. rättshjälpslagen, 8 § rättshjälpslagen

Fråga om särskilda skäl för rättshjälp i angelägenhet rörande äktenskapsskillnad och vårdnad om barn, med handläggning i Iran. - Rättshjälp hade beviljats för äktenskapsskillnad i Sverige. Rätts-

hjälpnämnden fann att frågan om rättshjälp för processen i Iran var en särskild angelägenhet. Särskilda skäl att bevilja rättshjälp även för äktenskapsskillnad i Iran ansågs inte föreligga. Beträffande ärendet i den del det gällde vårdnad om barn med handläggning i Iran fann nämnden att utsikterna till framgång bedömdes så ringa att det inte var rimligt att staten bidrog till kostnaderna i den delen.

Se även under Rubriken RÅDGIVNING (s. 4 nr 1.3 363/1998 och nr 1.5 51/2000).

9. NÄRINGSIDKARE

Lagtext: 13 § Rättshjälp får inte beviljas den som är eller har varit näringsidkare i en angelägenhet som har uppkommit i näringsverksamheten, om det inte finns särskilda skäl med hänsyn till verksamhetens art och begränsade omfattning, hans eller hennes ekonomiska och personliga förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Med näringsidkare avses en fysisk person som driver verksamhet av ekonomisk natur som kan betecknas som yrkesmässig eller har ett bestämmande inflytande över en juridisk person som bedriver sådan verksamhet.

9.1.

Nummer: NJA 2000 sid. 113

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 00-02-29

Lagrum: 9 och 13 §§ rättshjälpslagen

Rubrik: Fråga om det föreligger särskilda skäl att bevilja rättshjälp för en näringsidkare. Det har inte ansetts kunna krävas att näringsidkaren skulle ha tecknat rättsskydds försäkring innan rättshjälpslagen (1996:1619) trädde i kraft.

Det kunde inte krävas att rättsskydds försäkring hade tecknats före rättshjälpslagen trädde i kraft. Frånvaron av rättsskydd kunde därför läggas sökanden till last endast om en försäkring hade tecknats vid ikraftträdandet eller därefter och den skulle ha omfattat angelägenheten. Ansökan avsåg skadestånd till följd av att fortsatt hyreskontrakt för torgplats hade vägrats, dvs. en angelägenhet som uppkommit i en verksamhet där sökanden var att betrakta som näringsidkare.

Fråga var om det förelåg särskilda skäl att bevilja rättshjälp. Näringsverksamheten hade haft begränsad omfattning och hade upphört med anledning av omständigheterna som låg till grund för talan. Sökanden hade inga inkomster eller tillgångar. Även om utrymmet för att bevilja näringsidkare rättshjälp har minskat genom den nya lagstiftningen ansågs det på grund av de angivna förhållandena föreligga sådana särskilda skäl som krävdes för att bevilja rättshjälp. Med hänsyn till det anförda och då det i övrigt inte kan ansågs föreligga hinder mot att bevilja rättshjälp bifölls hans ansökan.

9.2.

Nummer: RH 1998:100

Domstol: Göta hovrätt

Avgörandedatum: 98-04-24

Lagrum: 8 , 9 och 13 §§ rättshjälpslagen

Sammanfattning: Fråga om allmän rättshjälp vid s.k. sidoordnad verksamhet.

Mål angående betalningsskyldighet för kredit som upptagits i näringsverksamhet. Hovrättens majoritet (två hovrättsråd): Den nya rättshjälpslagen var avsedd att innebära ytterligare inskränkningar i möjligheterna för näringsidkare att få rättshjälp. Utrymmet för rättshjälp vid sidoordnad näringsverksamhet har i förarbetena angetts vara något mer begränsade än dittills och någon uppmjukning praxis beträffande borgensåtagande har inte varit avsedd. Mot den bakgrunden fann hovrätten att särskilda skäl för rättshjälp inte förelåg. Skiljaktig (ett hovrättsråd): Sökanden var att anse som näringsidkare men hon hade inte tagit del i driften, hade inget inflytande och inte heller inkomster av verksamheten utan hade försörjt sig på annat sätt. Hon hade endast förmåtts formellt framstå som delägare. Parallellerna med sidoordnad näringsverksamhet var då så svaga att de principer som där hade utarbetats inte utgjorde hinder för rättshjälp. Vid en sammanvägning av anknytningen till näringsverksamheten, tvistens betydelse för henne personligen och övriga omständigheter förelåg särskilda skäl för rättshjälp.

9.3.

Nummer: RH 1998:57

Domstol: Hovrätten för Västra Sverige

Avgörandedatum: 98-06-24

Lagrum: 13 § 1 st rättshjälpslagen

Sammanfattning: Särskilda skäl har ansetts föreligga att bevilja en näringsidkare rättshjälp.

Tvist om köp av restaurangrörelse. Hovrätten fann att det var osäkert om rättsskyddsförsäkring skulle ha omfattat den aktuella tvisten även om rättsskyddsförsäkring hade tecknats i nära samband med köpet (köpekontrakt 4 april 1997, tvisten uppkom i slutet av 1997). Avsaknaden av rättsskydd utgjorde därför inget hinder mot att bevilja rättshjälp. Med hänsyn till att verksamheten var nystartad fanns det inte skäl att anta att årsomsättningen skulle komma att överstiga 500 000 kr. Med beaktande härav och med hänsyn till omständigheterna i övrigt, bl.a. sökandens ålder (ung) och hans uppgift att han inte tog ut lön från rörelsen förelåg det enligt hovrättens mening särskilda skäl att bevilja rättshjälp. Den angelägenhet för vilken rättshjälp söktes fick anses vara av sådan art att det framstod som rimligt att staten bidrog med kostnaderna genom rättshjälp.

9.4.

Nummer: Ö 159-00

Domstol: Svea hovrätt

Avgörandedatum: 00-02-16

Lagrum: 13 § 1 st rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i tvist om återgång av handpenning vid köp av en kioskrörelse. Den verksamhet som sökanden hade för avsikt att bedriva kom aldrig igång. Anledningen till detta var att köpet hävdes av rättssökanden innan tillträde. Hovrätten fann att det inte var rimligt att teckna företagsförsäkring inklusive rättsskydd innan tillträdet. Mot bakgrund av att verksamheten aldrig kom i gång, att sökanden själv hävde köpet av rörelsen och vad som i övrigt framkommit förelåg det enligt hovrätten inte särskilda skäl att bevilja rättshjälp.

9.5.

Nummer: Ö 1609-99

Domstol: Hovrätten över Skåne och Blekinge

Avgörandedatum: 00-05-02

Lagrum: 13 § rättshjälpslagen

Ansökan om rättshjälp i angelägenhet rörande fordran på grund av lån. Angelägenheten hade uppkommit i en verksamhet där sökanden var att betrakta som näringsidkare. Verksamheten var mycket begränsad både tidsmässigt och i ekonomiskt hänseende (6 mån och 50 000 kr). Verksamheten upphörde pga. omständigheter som för- anlett denna tvist . Sökanden levde på A-kassa. På grund av dessa förhållanden förelåg särskilda skäl att medge rättshjälp enligt 13 §. Det förelåg inte heller i övrigt hinder mot rättshjälp.

9.6.

Beslut nummer: 16/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-01-18

Lagrum: 13 § rättshjälpslagen

Fråga om den rättssökande var att betrakta som näringsidkare och om särskilda skäl för rättshjälp skulle anses föreligga i s k sidoordnad näringsverksamhet. Den rättssökande hade haft uppdraget att utbilda anställda åt ett företag som hon tidigare varit anställd i. I samband därmed hade hon tagit fram utbildningsmaterial för uppgiften. Efter att hennes uppdrag i företaget upphört fortsatte företaget att utan hennes medgivande nyttja materialet i utbildningssammanhang. Den rättssökande åberopade att uppdraget haft sådan ringa omfattning att det inte kunde anses utgöra näringsverksamhet. Någon F-skattesedel hade inte innehafts och hon hade inte på något sätt manifesterat att hon var näringsidkare. - Rättshjälpsnämnden delade Rättshjälpsmyndighetens bedömning att fråga var om s k sidoordnad näringsverksamhet som den rättssökande inte varit beroende av för

sin försörjning. Särskilda skäl att bevilja rättshjälp ansågs inte föreligga.

9.7.

Beslut nummer: 15/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-01-17

Lagrum: 13 § rättshjälpslagen

Fråga om rättshjälp i tvist rörande ersättning för överlåtelse av uppfinning. Sökanden hade under en praktik vid universitet, som finansierades av arbetsmarknadspolitiska medel, gjort en uppfinning som överlätits till ett företag. Sökanden hade inte varit beroende av uppfinningen för sin försörjning. - Rättshjälpsnämnden fann att angelägenheten uppkommit i sökandens s k sidoordnade näringsverksamhet. Särskilda skäl att bevilja rättshjälp ansågs inte föreligga.

9.8.

Beslut nummer: 116/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-05-08

Lagrum: 13 § rättshjälpslagen

Fråga om rättshjälp i angelägenheter rörande betalningsansvar enligt aktiebolagslagen samt sökandens personliga borgensansvar för bolagets lån. Bolaget var försatt i konkurs och den rättssökande hade vid tidpunkten för ansökan förhållandevis blygsamma inkomster samt stor underhållsbörda. Sökanden uppgav att han i sammanhanget var att betrakta som en konsument eller privatperson. - Rättshjälpsnämnden fann att angelägenheterna uppkommit i sökandens näringsverksamhet samt att särskilda skäl att bevilja rättshjälp inte förelåg.

9.9.

Beslut nummer: 142/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-06-19

Lagrum: 13 § rättshjälpslagen

Fråga om sökanden var att bedöma som näringsidkare då hon varit ledamot i aktiebolags styrelse och aktierna i bolaget under denna tid ägts av bl.a. en bror till sökanden. Rättshjälp söktes för betalningsansvar för bolags skulder. - Rättshjälpsnämnden fann att sökanden genom sin ställning som styrelseledamot samt bolagets familjeknytning fick anses ha haft ett sådant väsentligt intresse och inflytande över dess verksamhet, att hon var att anse som näringsidkare i angelägenheten. Särskilda skäl att ändå bevilja sökanden rättshjälp förelåg inte.

9.10.

Nummer: Ö 3867-00

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 01-04-24

Lagrum: 9 och 13 §§ rättshjälpslagen

Rubrik: Fråga om rättslig angelägenhet uppkommit i näringsverksamhet och om särskilda skäl föreligger att bevilja näringsidkaren rättshjälp för angelägenheten.

Ansökan om rättshjälp i en tvist angående återkrav av handpenning om 100 000 kr med anledning av återgång av förvärv av en restaurangrörelse som ägde rum hösten 1999. Sökanden hade bedrivit restaurangrörelse 1999 och drev när han sökte om rättshjälp 2000 en rörelse under uppbyggnad. Högsta domstolen gjorde följande bedömning. Sökanden ansågs vara rörelseidkare även om han under en period inte bedrivit någon rörelse. Förvärv av bl.a. lager och inventarier ansågs av Högsta domstolen vara angelägenhet som uppkommit i sökandens näringsverksamhet såsom restauratör. Därmed kunde rättshjälp beviljas endast om det förelåg särskilda skäl. När det gällde inkomsterna konstaterade Högsta domstolen att en näringsidkares genomsnittliga inkomst torde vara lägre än den genomsnittliga löntagarens. Detta innebar att skulle inkomst av rörelse ensam bli utslagsgivande för när särskilda skäl för rättshjälp förelåg skulle de flesta näringsidkare bli jämställda med privatpersoner, vilket inte var förenligt med vare sig lagtexten eller lagstiftarens syfte. I stället måste en helhetsbedömning ske. I målet framkom följande av intresse för helhetsbedömningen. Sökanden hade uppgivit att hans inkomster från restaurangverksamheten beräknades till 170 000 kr år 1999 och till 85 000 år 2000 samt att han hade en låneskuld på 100 000 kr för förvärvet av den nya restaurangrörelsen. Han var underhållsskyldig till två barn. Majoriteten i Högsta domstolen ansåg inte att dessa omständigheter kunde anses utgöra särskilda skäl för att bevilja rättshjälp. Två justitieråd var av skiljaktig mening och anförde följande. Näringsverksamheten var av relativt blygsam omfattning. Den hade inte syftat till mer än att ge försörjning åt familjen. Den rättsliga angelägenheten hade klart samband med försörjningssyftet. Det var tydligt att sökanden inte kan ta tillvara sin rätt utan juridiskt biträde. Med hänsyn till detta och då sökanden inte kom i åtnjutande av rättsskydd på annat sätt fick det anses föreligga särskilda skäl. Den allmänna förutsättningen att det var rimligt att staten bidrog till kostnaderna (8 §) ansågs också uppfyllt.

Se även under rubriken RIMLIGHETSBEDÖMNING (s. 9 nr 4.2 Ö 416-00)

10. RÄTTSHJÄLPSAVGIFT/JÄMKNING

Lagrum: 24 § Procentsatsen för beräkning av rättshjälpsavgiften fastställs när rättshjälp beviljas.

Om den rättssökandes ekonomiska underlag förändras väsentligt innan rättshjälpsärendet har avslutats, får jämkning ske efter vad som är skäligt. I fall som avses i 23 § fjärde stycket får jämkning ske till noll och i övriga fall till annan procentsats som anges i 23 § andra stycket. Jämkning får också ske om en väsentlig felbedömning har gjorts när procentsatsen tidigare bestämdes eller om oriktiga uppgifter har legat till grund för beslutet.

Jämkning till en lägre procentsats eller till noll kan endast avse avgift som ännu inte har betalats.

10.1.

Beslut nummer: 322/1999

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 99-10-04

Lagrum: 24 § 2 st rättshjälpslagen

Fråga om beslut om jämkning av rättshjälpsavgiften i anledning av att den rättssökandes ekonomiska underlag förändrats väsentligt även skulle omfatta i ärendet redan uppkomna rättshjälpskostnader, dvs. fråga om från vilket datum jämningsbeslutet skulle gälla. - Rättshjälpsnämnden fann att ett beslut om jämkning i princip endast skulle gälla kostnader som uppkommit efter det att ansökan om jämkning inkommit till beslutande myndighet. Beslutet om jämkning skulle således inte gälla kostnader som uppkommit dessförinnan. Den redan fastställda rättshjälpsavgiften avseende i ärendet uppkomna kostnader ändrades därmed inte. I sammanhanget noterade Rättshjälpsnämnden att rättshjälpsavgiften enligt 25 § rättshjälpslagen fortlöpande skall betalas till rättshjälpsbiträdet allteftersom kostnader uppstår.

Se även under rubriken RIMLIGHETSBEDÖMNING (s. 11 nr 4.8 169/1999)

11. 100-TIMMARSREGELN

Lagtext: 34 § Rättshjälp skall upphöra när det arbete som biträdet har rätt till ersättning för enligt 27 § uppgår till 100 timmar, om inte annat beslutas enligt andra stycket.

Rättshjälpsbiträdet skall anmäla till rätten när det arbete som biträdet lagt ned på uppdraget uppgår till eller närmar sig 100 timmar. Rätten skall genast pröva om rättshjälpen skall upphöra. Om rättshjälpen

skall fortsätta, bestämmer rätten det antal timmar som förmånen av rättshjälpsbiträde därefter får omfatta.

I de fall Rättshjälpsmyndigheten enligt 39 § beslutar i rättshjälpsfrågor gäller bestämmelserna i andra stycket i stället myndigheten.

11.1.

Nummer: NJA 2000 sid. 390

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 00-07-13

Lagrum: 34 § rättshjälpslagen

Fråga om rättshjälp skulle fortsätta utöver 100 timmar. Högsta domstolen fann att rättshjälpslagen inte ger några anvisningar om vad rätten skall lägga till grund för prövningen huruvida rättshjälpen skall upphöra. Frågan fick besvaras utifrån syftet med rättshjälpsreformen. I motiven angavs som ett skäl för att begränsa rättshjälpen att det kunde medföra besparingar. Vidare anfördes att eftersom rättshjälpen är en social skyddslagstiftning, var det rimligt att det fanns en gräns för det stöd som skulle utgå och därmed för hur stora resurser som staten skulle bidra med i varje enskilt ärende.

Dessa överväganden ledde till att rättshjälpen begränsades så att biträdesförmånen skulle omfatta endast 100 timmars arbete. Det öppnades en möjlighet att överskrida 100-timmarsgränsen. Möjligheten skulle inte utgöra mer än en ventil som skulle tillämpas endast i ett fåtal undantagsfall. Exempel på sådana fall i motiven var angelägenheter rörande barns förhållanden och handläggning i utländsk domstol. Ventilen kunde också användas för att komma till rätta med tröskeeffekter och nackdelar med nästan avslutad tvist blev oavslutad. Med hänsyn till besparingssyftet borde möjligheten att låta rättshjälp fortsätta utnyttjas med stor återhållsamhet. Alldeles särskilda omständigheter måste krävas, i all synnerlighet om det fortsatta arbetet inte inskränker sig till ett fåtal timmar. Begränsningen fick förutsättas vara känd både för den rättssökande och biträdet. Arbetet måste planeras med beaktande av förutsättningarna som gällde. Det borde åligga biträdet att i fortlöpande informera sin klient om vilka kostnader som uppkommit och i god tid varsko klienten när man närmade sig taket.

Rättshjälp hade beviljats i angelägenhet som rör vårdnad om barn. För arbetet i tingsrätten hade biträdet fått ersättning för 70 timmar. Inför huvudförhandling i hovrätt hade biträdet anmält att tidsåtgången närmade sig 100 timmar. Huvudförhandlingen var beräknad att pågå i tre dagar. Målet rörde en vårdnadstvist som blivit omfattande främst pga. motsättningar mellan parterna. Därutöver innehöll inte målet några komplikationer som motiverade biträde utöver det vanliga. Målet var inte ett sådant undantagsfall som motiverade att ventilregeln tillämpas. Biträdet hade lagt ned så mycket arbete i tingsrätt att överskridande av regeln måste ske i avsevärd mål om biträdet skulle kunna slutföra målet i hovrätten. Det kunde enligt Högsta domstolens

bedömning inte komma i fråga att utsträcka rättshjälpen så mycket som behövdes för att det skulle bli möjligt. I stället borde biträdet avsluta sitt uppdrag.

11.2.

Nummer: B 52/00

Domstol: Arbetsdomstolen

Avgörandedatum: 00-04-05

Lagrum: 34 § rättshjälplagen

Fråga om upphörande av rättshjälp. Målet i vilket rättshjälp beviljats gällde en arbetstvist - avstängning från arbete. Arbetsdomstolen fann att kommunens hantering av ärendet kunde kritiseras och att ett av kommunen framställt yrkande om avvisning saknade laglig grund. Otvivelaktigt hade kommunens inställning orsakat tidsutdräkt men även ett icke obetydligt merarbete för biträdet, som de inte haft anledning att räkna med. Beaktas borde också att det var fråga om anställningsskyddsmål mellan kommun och enskild arbetstagare, mot vilken mycket allvarliga anklagelser riktats. Slutligen borde beaktas att målet var utsatt till huvudförhandling inom de närmsta dagarna. Mot bakgrund av omständigheterna borde överklagandet bifallas. Förmånen fick fortsätta 15 timmar sedan gränsen 100 timmar uppnåts, vilket var i enlighet med yrkandet.

11.3.

Beslut nummer: 20/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-01-17

Lagrum: 34 § rättshjälplagen

Fråga om utökning eller upphörande av beviljad rättshjälp då det arbete som biträdet hade rätt till ersättning för uppgick till 100 timmar. Ärendet gällde vårdnad och umgänge med barn med handläggning i Norge. Biträdet uppskattade att det krävdes ytterligare minst 100 timmars arbete i ärendet. - Med hänsyn till det hittills ringa resultatet och då det syntes som att ärendet inte kunde komma att avslutas inom en rimlig tid och till en rimlig kostnad förelåg det inte skäl att utöka antalet arbetstimmar för biträdet. Rättshjälpsmyndighetens beslut att den beviljade rättshjälpen skulle upphöra fastställdes därför av Rättshjälpsnämnden.

11.4.

Beslut nummer: 50/2000

Instans: Rättshjälpsnämnden

Avgörande datum: 00-02-28

Lagrum: 34 § rättshjälplagen

Fråga om ytterligare utökning av beviljad rättshjälp i angelägenhet rörande vårdnad om barn med handläggning i USA. Rättshjälp be-

viljades i ärendet den 9 november 1998. Den 21 juni 1999 beslutade Rättshjälpsmyndigheten om utökning av den beviljade rättshjälpen med 100 timmar. Den rättssökande inkom därefter med ny begäran om utökning, varvid det uppgavs att biträdet nu nedlagt sammanlagt 180 timmar och att den rättssökandes situation var exakt densamma som vid det tidigare beslutet om utökning. - Rättshjälpsnämnden gjorde samma bedömning som Rättshjälpsmyndigheten, dvs. att ytterligare rättshjälp inte framstod som befogat med hänsyn till att något nämnvärt resultat inte hade uppnåtts trots en omfattande arbetsinsats av biträdet jämte platsombud och att ärendet inte skulle kunna avslutas inom rimlig tid och till en rimlig kostnad.

Två ledamöter i Rättshjälpsnämnden var av skiljaktig mening och anförde att de med hänsyn till omständigheterna ansåg att utökning av rättshjälpen borde beviljas intill 25 timmar.

Domstolsverket

Besöksadress: Kyrkogatan 34
Postadress: 551 81 JÖNKÖPING
Telefon: 036-15 53 00 Fax: 036-16 57 21